

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Απὸ τοῦ 1911, τρία δηλ. ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστον Γ. Λαμπάκη, τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς χριστιαν. καὶ ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ τοῦ Μουσείου αὐτῆς, διεκόπη ἐλλείψει πόρων καὶ τὸ ἐπὶ εἰκοσαετίᾳ περίπου κατὰ διαλείμματα ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας Δελτίου, τὸ δποῖον περιελάμβανε πάσας τὰς ἐργασίας αὐτῆς, τὰ Πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν καὶ συνελεύσεων, τὰς εἰς τὸ Μουσεῖον δωρεάς, τὰς ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν περιοδείας τοῦ ἀοιδίμου Λαμπάκη, ὅστις ἦτο ἡ ψυχὴ καὶ ἡ κινητήριος δύναμις τοῦ ἐθνικωτάτου τούτου ἰδρύματος, καὶ πάντα ἐν γένει τάφορῶντα τὴν Ἐταιρείαν. Εὐλόγως λοιπὸν μετὰ τὸν θάνατόν τον ἡ Ἐταιρεία εὑρέθη τελείως ὁρφανὴ καὶ σχεδὸν εἰπεῖν θὰ διελύετο, ἐὰν μὴ οἱ ὑπολειφθέντες Σύμβουλοι, οἱ μᾶλλον πονοῦντες τὸ ἱερὸν τοῦτο ἰδρυμα, δὲν ἔσπενδον νὰ ἀναζωγονήσωσι ταύτην διὰ τῆς προσλήψεως νέων προσώπων ἐκ τῶν ἐγκριτάτων τῆς ἡμετέρας κοινωνίας καὶ ἐκ τῶν ἐπιθυμούντων νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ ἔργου τοσοῦτον εὐγενοῦς καὶ ἐθνικοῦ. Οὗτω ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀειμνήστον Προέδρου κ. Ἀνδροπούλου ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1913 οἰονεὶ ἀναουσταθείσης Ἐταιρείας, ὅπερασίσθη δὲ τότε ἡ μίσθωσις Γραφείου, εἰς τὸ δποῖον περισυνελεγησαν πάντα τὰ βιβλία, χειρόγραφα, αἱ φωτογραφίαι, τὰ σχέδια καὶ ἡ λοιπὴ ἐκτὸς τοῦ Μουσείου περιουσία τῆς Ἐταιρείας, ἥτις ενδρητο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ εἰς Κύριον ἀποδημήσαντος ἰδρυτοῦ.

Τὸ δὲ Μουσεῖον αὐτῆς, ὅπερ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐστεγάζετο ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἐθν. ἀρχαιολογ. Μουσείῳ δι' Ὑπουργικῆς Διαταγῆς ἐσχάτως μετεκομίσθη τὸ μὲν πλεῖστον αὐτοῦ εἰς τὸ ἐν τοῖς ἴσογείοις τῆς Σιναίας Ἀκαδημίας Βυζαντινὸν Μουσεῖον τοῦ Κράτους, ἐλάχιστον δὲ τμῆμα αὐτοῦ, κεντήματα δηλ. καὶ ὑφάσματά τυνα, εἰς τὸ παρὰ τὸ Μοναστηράκι ἐντὸς τοῦ ὁδωμανικοῦ τζαμίου Μουσεῖον χειροτεχνημάτων.

Ἐννοεῖται δτι ἡ μεταφορὰ αὕτη οὐδόλως ἐθιξε τὰ δικαιώματα τῆς ἀπολύτου ἐπὶ τοῦ Μουσείου ἴδιοκτησίας τῆς Ἐταιρείας, ἄτινα

τὸ Δημόσιον καὶ διὰ νέου ἐγγρίφου ἀνεγνώρισεν ὡς τοιαύτην,
ἄλλα καὶ πρωτόκολλα παραλαβῆς συνετάχθησαν ὑπὸ τῶν Μου-
σείων, ἐπὶ δὲ τῶν θέσεων, ὅπου ταῦτα θὰ τοποθετηθῶσι, θάνα-
γράφηται τὸ ὄνομα τῆς Χοιστιαν. Ἀρχαιολογ. Ἐταιρείας. Ὡς
πρὸς δὲ τὸ Δελτίον, τούτον ἀπὸ πολλοῦ ἐπειδύμει ἥ Ἐταιρεία νὰ
ἐπαναλάβῃ καὶ συνεχίσῃ τὴν ἔκδοσιν, ἀλλ' ἀντίξοοι περιστάσεις
ἔνεκα τοῦ ἐνσκήψαντος καὶ ἐπὶ μακρὰ ἐτῇ διαρκέσαντος ὀλευθριω-
τάτου πολέμου, ὅστις παρέλυσε πᾶσαν πνευματικὴν καὶ βιομηχανι-
κὴν συγχρόνως ἐργασίαν, παρεκώλυσαν τὴν ἔκδοσιν, οὕτω δὲ
μόλις σήμερον κατορθοῦται ἥ ἐκπλήρωσις τοῦ διακατῆς τούτου
πόθου τοῦ τε Συμβουλίου καὶ τῶν Μελῶν αὐτοῦ ἀν καὶ αἱ συν-
θῆκαι τοῦ βίου δὲν ἐβελτιώθησαν δυστυχῶς ὡς θάνατονέ τις μετὰ
τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης.

Ἐπειδὴ δὲ διὰ τοῦ τελευταίου ψηφισθέντος; Νόμου ἀπηγο-
ρεύθη ἥ περισυλλογὴ βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων ὑπὸ ἴδιωτῶν ἥ σω-
ματείων, οὕτω δὲ οὐδὲν νέον πρόσκετην ι ἐγίνετο εἰς τὸ ἡμέτερον Μου-
σεῖον, διὰ τοῦτο ἀπεφιστήθη ἵνα τὸ Δελτίον τῆς Ἐταιρείας προσ-
λάβῃ ἀποκλειστικῶς ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα, δη ιοτιεύωνται δὲ
ἐν αὐτῷ διατριβαί, μελέται καὶ ἀνακοινώσεις ἀφορῶσαι χριστιαν.
καὶ βυζαντινὰ μνημεῖα καὶ πᾶν ἐν γένει ὅπερ ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν
σκοπὸν τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας, ὡς καὶ περίληψις τῶν πεπραγ-
μένων κατ' ἔτος ὑπ' αὐτῆς.

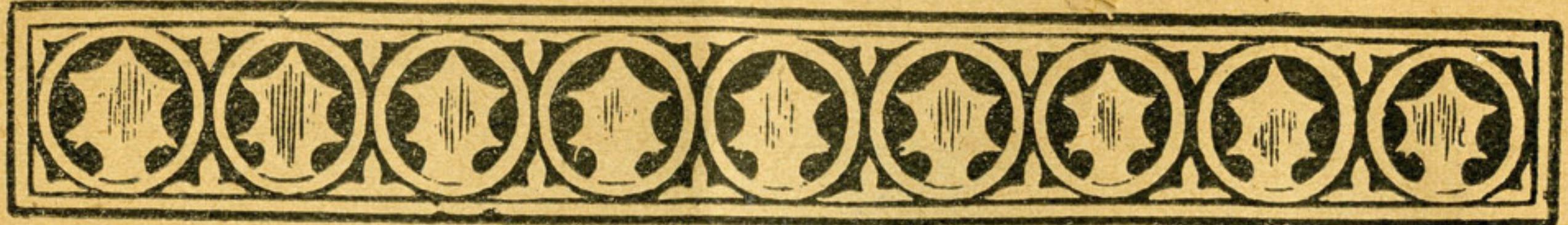
Θὰ ἐκδίδηται δὲ δις τοῦ ἔτους εἰς τὸ σχῆμα τῶν ἥδη ἐκδοθέντων
Δελτίων καὶ εἰς τὸ αὐτὸ περίπου μέγεθος. Ἡ δὲ διεύθυνσις αὐτοῦ
ἀνετέθη εἰς τὸν γενικὸν γραμματέα τῆς Ἐταιρείας ἔχοντα παρ'
αὐτῷ ὡς συνβούλους καὶ συνεπιμελητὰς τῆς ἐκδόσεως τρι-
μελῆ ἐκ Συμβούλων Ἐτιτροπὴν ἐε τῶν μᾶλλον εἰδι-
κῶν περὶ τὰ τοιαῦτα, ἴδιως τοὺς βυζαντινολόγους καὶ ἀρχιτέ-
κτονας. Ὑπὸ τοιούτους δρους καὶ μεθ' ιεροῦ ζήλου καὶ ἐν-
θουσιασμοῦ ἐκδίδεται ἥδη τὸ ἐνδέκιτον τοῦτο τεῦχος εἰς συνέχι-
σιν τοῦ πρὸ δωδεκαετίας τελευταίου ἐκδοθέντος δεκάτου τεύχους,
εὐελπιστοῦμεν δ' ὅλωψύχως ὅτι τοῦτο θέλει τύχει τῆς ἐτιδού μα-
σίας πάντων τῶν Ἐλλήνων καὶ δι ταχέως θέλει καταλάβει περι
φανῆ θέσιν μεταξὺ τῶν ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων
τῆς ἡμετέρας ἀναγεννηθείσης ἀπ' αἰῶνος Πατρίδος. Γένοιτο!

Η Διεύθυνσις

Ἡ Ἑρμήνεια, μίαντος σύνθετης και τέχνης, εἶστι τὸ διὰ πάντων τῶν
πιόνων μήτρα Μουσεῖον τοῦ ἐμπαιγμού αἰδονάτου ανεύματος τῆς Ἑρμηνείας
φυγῆς. Παρθενῶν και Ἱρία Λεφία μία διάνοια ἐν δυοῖς τίνασσι.

Δημήτριος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΑΚΗΣ

Τὸν προσεχῆ Μάρτιον τοῦ 1924 συμπληροῦται δεκαετία
όλη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστον Γεωργίου Λαμπάκη,
οὗτινος τὸ ὄνομα συνεδέθη ἀρρήκτως μετὰ τῆς χριστιανικῆς
Ἄρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ εἰς ὃν ὀφείλεται ἡ ἴδρυσις καὶ
ὅ πλουτισμὸς τοῦ Μουσείου αὐτῆς.

Ο Γεώργιος Λαμπάκης ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Φε-
βρουαρίου 1854, ἐξ οἰκογενείας πιωχῆς, δρμωμένης ἐν Τή-
νου. Ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ Ριζαρείω Σχολῇ, εἶτα δὲ κατώρ-
θωσε, τυχών τῆς προστασίας τοῦ ἐνδόξου Ναυάρχου Κανάρη,
νά συμπληρώσῃ τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῷ Πανε-
πιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἀποσταλεὶς εἰς Εὐρώπην ἐφοίτησεν εἰς
τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Μονάχου, τῆς Ἐρλάγγης, τῆς Λειψίας
καὶ Βερολίνου, εἰδικῶς ἐπιδούθεὶς εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἀρ-
χαιολογίαν. Τοῦ τίτλου τοῦ Διδάκτορος ἔτυχε παρὰ τοῦ Πα-
νεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης, ὑποβαλὼν διατριβὴν περὶ τῶν
ἐν τῇ Ἀττικῇ χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων.

Εἰς Ἀθήνας ἐπανακάμψας ἥρξατο ἀμέσως ἐρευνῶν τὴν
κατάστασιν τῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Ἑλλάδι, δημο-
σιεύσας τὸ πρῶτον τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1883 ἐν τῇ ἐφημε-
ρίδι «Ἄιών» ἀρθρὸν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Κατάστασις τῶν
πολλῶν ἡμῖν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων» καὶ προκαλέσας τὴν εἰς
εροσοχὴν δλίγων τινῶν, μεθ' ὃν ἀπεφάσισε νὰ ἴδρυσῃ
νικὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν. Οὕτω δὲ τῇ 23η

Δεκεμβρίου 1884 εἶκοσι περίπου λόγιοι συνελθόντες ἵδρυσαν τοιαύτην Ἐταιρείαν, ἐκλέξαντες τὸν Α. Βαρούχαν, Πρόεδρον καὶ τὸν Γ. Λαμπάκην, Γενικὸν Γραμματέα. Τῇ 6 Μαρτίου 1885 ἐπεκυρώθη ὁ Κανονισμὸς τῆς νέας Ἐταιρείας, ἣτις ἥρξατο ἀμέσως δραστηρίων ἐνεργειῶν πρὸς συλλογὴν τῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων εἰς εἰδικὸν Μουσεῖον..

Ψυχὴ τῆς Ἐταιρείας, ὡς ᾧτο ἀκόλουθον, ἀπέβη ὁ Γεώργιος Λαμπάκης, δστις διὰ τῶν περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου ἵδια παρατηρήσεών του ἐφείλησε τὴν προσοχὴν τοῦ Ἀγγλου Μαρκησίου Bute, προτάσει καὶ δαπάνῃ τοῦ δποίου μετέβη εἰς Σικελίαν πρὸς σπουδὴν τῶν ἐν αὐτῇ πολυαρίθμων μνημείων τῆς ἐλληνικῆς χριστιανικῆς τέχνης καὶ δὴ τῶν ἐλληνικῶν ψηφοθετημάτων, δπως συγκρίνῃ ταῦτα μετὰ τῶν τοῦ Δαφνίου. Ἐπανελθὼν ἐκ Σικελίας διωρίσθη διὰ Β. Δ. τῆς 12 Ιουλίου 1885 Ἐφορος τῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων, ἀλλὰ τὴν θέσιν ταύτην δὲν ἔτηρησεν ἐπὶ πολύ, προσληφθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης Ὁλγας ὡς ἴδιαίτερος Γραμματεὺς ἀνέλαβεν ἔργον δυσχερέστατον καὶ ἐπιπονώτατον, νὰ θεραπεύῃ μὲν τὴν ἐπιστήμην, νὰ ἐπαρκῇ δὲ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, ἥτοι εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ δλου κολοσσιαίου ἀληθῶς φιλανθρωπικοῦ τῆς Βασιλίσσης ἔργου.

Ἐν δμως καὶ διὰ προσέγγισίς του πρὸς τὴν Βασίλισσαν διὰ τὴν Ἐταιρείαν, τὸ δτι κατὰ Μάρτιον τοῦ 1886 ἡ Βασίλισσα ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν Αὐτῆς τὴν Ἐταιρείαν, ἐπὶ πλέον δὲ ὁ Λαμπάκης περιοδεύων συνεχῶς τὰς ἐλληνικὰς χώρας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν φιλανθρωπικῶν ἔργων τῆς Βασιλίσσης, εὔρισκε καλλίστας εὐκαιρίας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐγκαταλειμμένων χριστιανικῶν μνημείων, πρὸς περιγραφὴν αὐτῶν, διάσωσιν ἐπιγραφῶν, ἰερῶν ἀμφίων καὶ σκευῶν καὶ εἰκόνων καὶ εἴ τινος ἔτέρου. Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ὁ Λαμπάκης δὲν εἶχεν ὄρισμένα δρια ἀρχαιότητος, διότι συνέλεγεν ἀδιακρίτως πολλάκις παλαιὰ καὶ νέα, εὐλόγως φρονῶν δτι καὶ τὰ νέα ψά καταστῶσιν ποτὲ παλαιά, Ἐν σπουδῇ δὲ περιγράφων τὰ χριστιανικὰ μνημεῖα δὲν ὑπῆρξεν ἐν τισιν ἀκριβῆς. Μὴ περιορισθεὶς εἰς τὰς ἀνὰ τὰς χώρας τοῦ, Ἐλληνικοῦ Βασιλείου περιοδείας ἀνέλαβε καὶ ἐκτὸς αὐ-

τοῦ ἀνὰ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν, ἀνὰ τὴν Μικρὰν Ασίαν καὶ τὰς νήσους δυσχερεστάτας περιοδείας, πανταχόθεν συλλέγων λείψανα χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων, ἀντιγράφων ἐπιγραφὰς καὶ χειρόγραφα, φωτογραφῶν τὰ χριστιανικὰ μνημεῖα. Πεντακισχίλιαι ἐπιγραφαί, τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι, ἵσαριθμοι περίπου φωτογραφαὶ ἀποτελοῦσι μετὰ τῶν ἄλλων λειψάνων τῆς χριστιανικῆς τέχνης ἀρχαιολογικὸν πλοῦτον πολλοῦ λόγου ἀξιον, δστις ἐτέθη, ὡς βάσις τοῦ ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἴδρυθέντος Μουσείου.

Τῷ 1889 ἀνεῳδηθῇ δὲ Κανονισμὸς αὐτῆς, παραιτηθέντος δὲ τοῦ Βαρούχα ἐξελέγη Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας δὲ Ἀριστείδης Παππούδωφ († 24 Δεκεμβρίου 1913) ἰσοβίως παραμείνας ἐν τῇ θέσει ταύτῃ. Ἄλλ' ἡ Ἐταιρία γλίσχρα διθέτουσα οἰκονομικὰ μέσα ἐστερεῖτο καταλλήλου οἰκήματος ἵνα στεγάσῃ ἐν αὐτῷ τὰς συσσωρευθείσας χριστιανικὰς ἀρχαιότητας. Εὔτυχῶς τὸ ἔργον αὐτῆς ἀνέλαβε νὰ ὑποστηρίξῃ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησίας, ἥτις παρεχώρησεν αἰθούσας τινὰς τοῦ ἐν ᾧ συνεδρίαζε τότε οἰκήματος παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου Καρύτση καὶ ἐναντὶ τοῦ «Παρνασοῦ», ἐπισήμως δὲ τῇ 4 Μαρτίου 1890 ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῆς Βασιλικῆς οἰκογενενείας ἐγένοντο ἐν αὐταῖς τὰ ἔγκαίνια τοῦ νέου Μουσείου. Τῇ 2 Ιουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξέδωκεν ἔγκυροιον πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους, τοὺς Ἱερεῖς, τοὺς Ἡγουμένους τῶν μοναστηρίων καὶ τὸν Ἐπιτρόπους τῶν ναῶν ὅπως ἀποστείλωσιν εἰς τὸ νεώστι ἴδρυθὲν Μουσεῖον παλαιὰ λειτουργικὰ βιβλία, ἵει ἀσκεύη, εἰκόνας, ἀμφια καὶ λοιπά. Τῇ 16 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρομοίαν ἔγκυροιον ἐξέδωκε καὶ τὸ Ὑποκρεῖον τῶν ἐκκλησιαστικῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπιμελητὴς τοῦ Χριστιανικοῦ Μουσείου ἦτο δὲ σημειῶν τὰς γραμμὰς ταύτας, ὡς φοιτητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, ὑπῆρξε δὲ μάρτυς τοῦ θερμουργοῦ ζήλου τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου καὶ Γραμματέως τῆς Ἐταιρείας Γεωργίου Λαμπάκη.

Ἄλλ' ἡ Ἐταιρεία εὑρέθη αἴφνης ἀνευ καταλλήλου οἰκήματος διὰ τὸ Μουσεῖον· δὲ μακαρίτης Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Γερμανὸς ἴδρυσεν ἴδιον οἰκημα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ

τῶν Γραφείων αὐτῆς, ἐγκαταλιπὼν τὸ ὑπὸ ἔνοίκιον οἶκημα, συνεπῶς ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐκεῖθεν καὶ τὸ Μουσεῖον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτοποθετήθη τοῦτο ἐν τινι αἰδούσῃ τοῦ Πολυτεχνείου, εἶτα μετηνέχθη εἰς τὴν νέαν Μητρόπολιν, ἐως οὗ ὁριστικῶς κατέλαβε μίαν τῶν αἰδουσῶν τοῦ κεντρικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, δπόθεν πρό τινων μηνῶν διαταγῇ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας μετεφέρθη καὶ ἐτοποθετήθη ἐν τῷ κάτωθεν τῆς Σινικῆς Ἀκαδημίας Βυζαντινῷ Μουσείῳ. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἡ Ἐταιρεία ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἀπέκτα φίλους καὶ ὑποστηρικτάς. Ὁ Ι. Σακκελίων, ὁ Α. Πασπάτης, ὁ Μ. Γεδεών, ὁ Μ. Ρενιέρης, ὁ Δ. Βικέλας καὶ ἄλλοι παρεῖχον πολυτίμους ἐπιστημονικὰς συμβολάς, δμοίως δὲ καὶ πολλοὶ οἰκιστοί, ἐν οἷς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κερούρας Εὔσταθιος Βουλιούμας. Λατῖνοι οἰκιστοί, ώς ὁ ἐπίσκοπος Μαραγκός, ὁ Ἀρσένιος Pellegrini, ἥγούμενος τῆς παρὰ τὴν Ρώμην Μονῆς Grotta Ferrata καὶ ὁ Ἰωσήφ Cozza Luzi, παρεῖχον οὐ μόνον ἡθικὴν ἄλλὰ καὶ υλικὴν γενναίαν συνδρομὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς Εταιρείας, ἡς μέλη ἦσαν διαπρεπεῖς ξένοι λόγιοι ως ὁ V. Schultze, ὁ ἄγγλος μαρκήσιος Bute, χρηματικῶς βοηθήσας τὸν Λαμπάκην εἰς ἔκδοσιν τοῦ πρώτου περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου συγγράμματός του, ὁ C. Schlumberger, ὁ L. Thiersch, ὁ A. Maltzev, ὁ J. B. Rossi, ὁ C. Coxe, ὁ E. Smith καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Ὁ χι δὲ μόνον τὸ Μουσεῖον, ἄλλὰ καὶ τὸν ἰδιαίτερον οἶκον τοῦ Λαμπάκη, μεταβεβλημένον καὶ τοῦτο κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰς χριστιανικὸν Μουσεῖον ἐπεσκέπτοντο ἐπίσημοι ξένοι, ἐν οἷς αἱ Βασίλισσαι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωσσίας, ἀδελφαὶ τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Α', μεθ' ὧν ἐγνωρίσθη ὁ μακαρίτης Λαμπάκης ως αὐλικὸς καὶ παρ' ὧν ἡξιοῦτο ἰδιαιτέρων ἐπιστολῶν.

Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἀπεριγράπτων ἀσχολιῶν του ὁ μακαρίτες μετὰ θαυμαστῆς φιλοπονίας ἡσχολεῖτο περὶ ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, αἵτινες φέρουσι προφανῆ τὰ δείγματα τῆς σπουδῆς, μεθ' ἣς συνετάσσονται καὶ ἐξ ἣς προήρχοντο ἀνακρίβειαί τινες. Ἀλλ' ἐν ταῖς ἐργασίαις ταύταις συνεσώρευσεν ἀνεκτίμητον ἐπιστημονικὸν υλικόν, δπερ ἡμέραν τινὰ θὰ ἐκτιμηθῇ προσηκόντως ὑπὸ τῶν μελλόντων νὰ ἀσχοληθῶσι

περὶ τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν. Ἐκτὸς ἄλλων συγγραμμάτων, ἐν οἷς προέχουσι τὰ εἰς τὴν Μονὴν Δαφνίου ἀναφερόμενα, εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀγιογραφίαν τῶν ἐννέα πρώτων αἰώνων, εἰς τὰς ἑπτὰ ἐκκλησίας τῆς Μ. Ἀσίας («Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες; τῆς ἀποκαλύψεως, ἡτοι ἴστορία, ἐρείπια, μνημεῖα καὶ νῦν κατάστασις τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μ. Ἀσίας, Ἐφέσου, Σμύρνης, Περγάμου, Θυατείρων, Σάρδεων, Φιλαδελφείας καὶ Λαοδικείας, παρ’ ᾧ Κολοσσαὶ καὶ Ἱεράπολις μετὰ 255 εἰκόνων») ἐδημοσίευσε περὶ τὰς 300 μικρὰς διατριβὰς ἐν διαφόροις περιοδικοῖς, μάλιστα δὲ ἐν τῇ «Σιῶνι» καὶ ἐν τῇ «Ἐβδομάδι». Ἀπὸ τοῦ 1892 ἐξέδιδε τὸ «Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας», ἐν ᾧ ἐδημοσίευσεν ἐπιστημονικὰς μελέτας καὶ ἀνακοινώσεις καὶ περιέγραψε τὰς ἀκαταπαύστους περιηγήσεις αὐτοῦ. Σχεδὸν πάντα τὰ ἀρχαιολογικὰ τῆς Εὐρώπης σωματεῖα εἶχον ἐκλέξει τὸν Λαμπάκην ὡς μέλος αὐτῶν, ἐδίδαξε δὲ καὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ὡς ὑφηγητὴς τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν. Ἐπιζητήσας νὰ καταλάβῃ τὴν ἔδραν τῆς Βυζαντινῆς τέχνης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ δὲν ἐπέτυχε, κατέβη δὲ εἰς τὸν τάφον μετὰ τῆς ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης θλίψεως, ἀποθανὼν τῇ 15 Μαρτίου 1914.

Ἀνθρωπος χρηστὸς καὶ εὔσεβής, εὐχάριστος ἐν ταῖς δημιλίαις αὐτοῦ, καίτοι ἐκ μεγάλης πάσχων βαρυκοῦας ἐκούραζε τὸν μεθ’ οὗ συνωμίλει, ὁ Γεώργιος Λαμπάκης κατείχετο πάντοτε ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις ὥδηγει αὐτὸν ἐνίστε εἰς ὑπερβολάς. Ἄλλος ἐξαιρέτως ἔχαρακτήριζεν αὐτὸν μέγας ζῆλος ὑπὲρ τῆς θεραπείας εῆς ἐπιστήμης τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας, εἰς τὴν δποίαν ἀφιέρωσεν ἑαυτόν, χωρὶς νὰ εἴναι ἀπηλλαγμένος ἄλλων ἀντιθέτων πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας καὶ ἐργασίας πολυμερίμνων ἀσχολημάτων. Οσάνις δὲ τὸν ζῆλον αὐτοῦ ἐπεξέτεινε καὶ εἰς ἄλλους κύκλους δὲν ἤδύνατο πάλιν νέον ἀποφύγη τὰς ὑπερβολάς. Ἐμμονος ἵδεα αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἐνωσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἵδεαν δὲ ταύτην διετύπωσε μεθ’ ὑπερβολῆς, ἐξ ἣς προέκυψαν λάθη, προκαλέσαντα τὴν προσοχὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας

τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀναγκάσαντα αὐτὸν νῦν ἀπολογηθῆ. Φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων, ὑπῆρξε προστάτης πρόσθυμος παντὸς ἔχοντος ἀνάγκην. Πιστός, τίμιος καὶ ἀφωσιωμένος ἐκτελεστὴς τῶν βουλῶν τῆς Βασιλίσσης Ὀλγας ἀπήλαυε τῆς ἀπολύτου Αὐτῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς μεγάλης εὔνοίας.

Καθόλου εἰπεῖν δὲ Γεώργιος Λαμπάκης ὑπῆρξεν ἄξιος πολλοῦ λόγου καὶ ως ἀνθρώπος καὶ ως ἐργάτης τῆς ἐπιστήμης, ἀναπτύξας καὶ ἐκδηλώσας ἴδιόρρυθμον καὶ σπουδαιοτάτην ἐκ πάσης ἀπόψεως δρᾶσιν, συγκεντρουμένην περὶ τὴν Ἰδρυσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

